

Ramon Breu: "Comorera proclamava que la democràcia implica la llibertat dels pobles"

written by Mercè Feliu | 26 de novembre de 2019

Ramon Breu (L'Hospitalet de Llobregat, 1956), autor del llibre ["Protocol M. L'afer Comorera"](#) (Voliana Edicions, 2019). És professor d'història i d'educació en comunicació, formador, articulista i escriptor. Les seves obres de ficció pretenen difondre la memòria en contextos de novel·la històrica amb rivets del relat negre clàssic. Ha publicat, entre altres "La mirada del voltor" (2013); "Històries secretes" (2014); "La veritat no serveix de res" (2016); "Temps de plom" (2018); "Herois sense horitzó" (2019) o "Lluny del paradís" (2019, Premi Vila d'Ascó).

Què us mou a escriure una novel·la que gira al voltant de la figura d'en Joan Comorera?

El que pretenia era donar a conèixer la figura d'en Joan Comorera a tanta gent que no sap res d'ell, divulgar després de més de seixanta anys de la seva mort les circumstàncies tràgiques que el portaren a ser víctima per partida doble del franquisme i de l'estalinisme; i també explicar de forma bàsica les característiques del projecte polític que defensava.

Gairebé trenta anys de treballar de professor d'història m'han convençut de la necessitat vital de ser tossut contra la desmemòria, contra l'oblit sovint intencionat i el cas de Comorera n'és un exemple; d'insistir una vegada i una altra en la denúncia i en l'explicació planera i clara de situacions d'injustícia, de denunciar la normalització de la infàmia i la

indignitat.

Com a historiador quina vessant de la figura d'en Comorera, qualificat en alguns mitjans com el Lenin català, heu volgut destacar en la novel·la?

Quan el 1954 la policia franquista deté en Comorera, la premsa falangista li penja aquest qualificatiu, el del Lenin català, però en Joan Comorera s'assemblava poc al dirigent bolxevic. Comorera era un reformador, un romàntic. Era un il·lustrat que creia en la força pedagògica i ètica de la política. Des dels seus inicis en la lluita política fins a la seva mort, Comorera no canvià mai. Sempre va perseguir la revolució democràtica. Tossut com era, estava convençut que el moviment constant, la reforma continuada, és el que en realitat canvia les coses; sempre caminà cap a la utopia, creient que era possible, com la inevitable ruptura social. Es movia per la utopia i actuava com un reformador. Era romàntic en la idea i pragmàtic en el mètode.

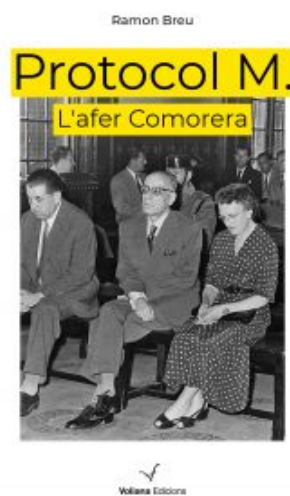
Per eliminar la persona d'en Comorera es produeix una triple entesa: comunisme, espanyolisme i franquisme. Malgrat ser-ne conscient, per què torna a Barcelona el Sr. Comorera?

Diguem que es produeix una coincidència d'interessos entre la dictadura franquista i l'estalinisme espanyolista. Comorera, igual que un altre personatge històric que apareix en la novel·la, l'Artur London, foren víctimes de l'estalinisme, del Protocol M per tal d'eliminar-los físicament, però mai renunciaren al comunisme.

Els, lluny de renunciar al comunisme, el reivindiquen com un moviment humanista i democràtic, venen a dir que el malson que estan vivint i que nosaltres identifiquem com a l'estalinisme és una perversió que no té res a veure amb allò que ha sentit tanta gent, que ha donat la seva vida per aquesta il·lusió transformadora, hereva de la Il·lustració, amb la seva aspiració de llibertat civil i dignitat humana.

Joan Comorera torna a Barcelona per refundar el PSUC, la seva

gran obra. Una obra que li havien arrabassat determinats dirigents comunistes catalans que s'havien decantat per seguir les orientacions del nucli dirigent del PCE. Torna també per dignitat. Jo crec que és conscient del perill terrible que representa que ell, el fundador del PSUC i conseller dels governs de Companys, torni a Catalunya en ple franquisme, l'any 1951, però ho fa per mantenir la dignitat de la seva figura històrica, el problema és que la seva família, especialment la seva companya, la Rosa Santacana, i ell mateix en patiran les conseqüències.

La fotografia de la coberta amb el Consell de Guerra de 1957

La imatge que il·lustra la portada del llibre, és una fotografia amb gran càrrega històrica, ens la podeu explicar?

La imatge de la portada pertany al consell de guerra en què Comorera va ser jutjat. Correspon al 7 d'agost de 1957 al Govern Militar de Barcelona, un judici celebrat de les 10 a la 1 del migdia i que el condemnà a 30 anys al penal de Burgos. No deixava de ser una sentència de mort perquè patia una broncopneumònia, aguditzada per un emfisema pulmonar amb insuficiència cardíaca, que havia agafat a la Model. Va morir el 7 de maig de 1958. Comorera, molt envellit, se situa al centre de la imatge, a la seva esquerra la muller, Rosa

Santacana, una dona que no entenia ni volia entendre res de política, però que va viure tres anys en la clandestinitat, que acompanyava el marit a repartir propaganda per les bústies de la ciutat, era l'ombra engrandida que envoltava, cuidava i aixoplugava un Comorera vençut i humiliat. I a la dreta del polític, hi ha l'editor i resistent cultural Ferran Canyameres, que fou detingut també perquè, sense pertànyer al PSUC, era l'enllaç de Comorera amb el seu reduït nucli de partidaris de París. Al fons s'hi pot distingir l'advocat Solé Barberà, històric dirigent comunista, i si obríssim el pla veuríem a l'esquerra en Josep Benet, advocat de la Rosa Santacana, que aconseguí l'absolució de la seva clienta.

Quin enllaç creieu que hi ha amb el present?

A part del mobiliari i la rònega sala de judicis que recorden imatges molt recents, és evident que la repressió i la intolerància serien els fils conductors entre aquell passat i el nostre present. Comorera fou una víctima dels seus perquè insistia en el fet que l'abecé de la visió marxista assenyala que cal sempre sotmetre's a la realitat i la realitat ens presenta el fet diferencial català com una situació incontrovertible. És monstruós voler negar la cultura, la llengua i la sobirania catalana en nom de l'internacionalisme. L'internacionalisme és la suma d'unitats germanes i no la uniformització de les nacions, puntualitza sempre que pot. I no es cansarà de repetir-ho. És precisament la idea contrària del que sostenien els socialistes i els comunistes espanyols en aquells moments. Insistia en un PSUC republicà, socialista, catalanista i democràtic, que fes que Catalunya fos més igualitària i sensata i que oferís el principi d'autodeterminació dels pobles com a punt central del seu programa, amb la promesa de lluitar per fer possible que les llibertats socials i nacionals formessin part d'un mateix propòsit.

És una figura volgudament oblidada?

Totalment. Naturalment per part del neofranquisme actualment

existent; però també pels socialistes, recordem que fou l'ànima els anys trenta de la Unió Socialista de Catalunya, i els socialistes no li perdonaren que fundés un partit comunista; malvolgut també pels anarquistes que l'odiaven i el van voler assassinar dues vegades perquè en Comorera no es cansava de denunciar-ne els excessos. I és també una figura incòmoda per determinats comunistes espanyols i catalans que es van cuidar d'eliminar-lo de la iconografia comunista, i també per la mala consciència que deuen arrossegar degut a la inqualificable campanya de calúmnies i infàmies de què fou objecte i que mai s'ha revisat seriosament. Determinada esquerra no paeix encara avui que Comorera proclamés que la democràcia implica la llibertat dels pobles, i que defensés la independència del PSUC i l'alliberament social i nacional en un únic projecte.

Com creieu que es podria restituir?

Estudiant i revisant el seu llegat des de la memòria democràtica, des de la literatura o des de la creació audiovisual per exemple. Joan Comorera fou un dels polítics més importants del país de la primera meitat del segle XX per la seva significació política i trajectòria institucional. Potser fóra bo reconèixer que fou l'artífex del model organitzatiu modern dels partits catalans i l'impulsor d'un dels grans encerts històrics de la Catalunya del segle XX, la fundació del PSUC, una formació defensora de la unitat antifeixista i de la racionalització de l'esforç de guerra durant els anys 1936-1939; i, posteriorment, l'eina més eficaç contra la dictadura franquista.